

עיונים לפרשת כי תשא עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

כבוד המשכן

הרב שאולי גרינפלד

"אל בשר אדם לא ייסך, ובמתכנתו לא תעשו כמהו קדש הוא קדש יהיה לכם".

אסור להכין שמן כדוגמת שמן המשחה, וכן אסור לסוך את שמן המשחה על אדם זר. ציווים אלה זכו גם הם לביאורו של הרמב"ם במורה נבוכים³:

"טעם האזהרה מלעשות כמו שמן המשחה והקטורת הרי הוא פשוט מאד, כדי שלא יהא אפשר להריח אותו הריח כי אם שם, ותהיה ההתפעלות בו יותר".

האיסור להכין שמן כדוגמת שמן המשחה, נועד לשמור על הייחודיות של בית המקדש. לשמן המשחה, כמו גם לקטורת, יש ריח מיוחד מאד. אבל כל דבר מיוחד, מאבד את המיוחדות שלו, כאשר פוגשים אותו בכל מקום.

האיסור לעשות כדוגמת שמן המשחה והקטורת, שומר אותם כמיוחדים לבית המקדש, ומרגיל את הבא למקדש להימלא ברגש המתאים להיות כאשר נמצאים במקדש. זהו גם הנימוק מדוע לא לסוך את שמן המשחה על אדם זר- שהרי שוב יהיה בכך איבוד הייחודיות.

הרמב"ם הוסיף בדבריו הסבר נוסף לשני האיסורים הללו:

"ועוד, כדי שלא יחשבו כי כל מי שנמשח בשמן הזה או בכמוהו נתקדש, ויבואו מכך קלקולים גדולים וקטטות".

האיסור לייצר את שמן המשחה גם למטרות אחרות, ולמשוח בו אנשים זרים, נועד לשמור לא רק את ייחודיותו של שמן המשחה, אלא גם את הייחודיות של הנמשחים בו. וכך ניסח זאת הרמב"ם בספר המצוות⁴:

"שהזהירנו מהמשח בשמן המשחה שעשה משה אלא כוהנים גדולים ומלכים לבד, והוא אמרו יתעלה 'על

פרשתנו ממשיכה את הציוויים העוסקים בהקמת המשכן. אנו פוגשים¹ את הציווי לעשות כיוור, ובעקבות כך הציווי על הכהנים לקדש את ידיהם ואת רגליהם:

"ועשית כיוור נחשת וכנו נחשת לרחצה, ונתת אתו בין אהל מועד ובין המזבח, ונתת שמה מים. ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם".

הרמב"ם במורה נבוכים, בפרק העוסק במבנה המקדש², עומד על כך שגם לכוהנים יש תפקיד בכך שהבאים למקדש יתמלאו בתחושה של רוממות כלפיו, וקידוש הידיים והרגליים הוא חלק מזה:

"ומכלל הדברים המביאים להידור המקדש ורוממותו כדי שתהא לנו יראה ממנו, שלא יכנס אליו שיכור ולא טמא... ושכל עובד יקדש ידיו ורגליו".

הדרך בה ניגשים אל העבודה, נותנת את היחס אליה. הכהן נדרש להגיע אל העבודה כאשר הוא במיטבו: הוא איננו שיכור, הוא טיהר את גופו, על גופו בגדי כהונה אשר תואמים את מידותיו, ובנוסף על כך בטרם ייגש לעבוד, הוא עוצר ומקדש את ידיו ואת רגליו. יש כאן אמירה כלפי הכהן, שעליו להכניס את עצמו לאווירה המתאימה. להבין שמכאן ואילך הוא עוסק בעבודת ה', שדורשת את הרצינות וריכוז המחשבה המתאימים. הוא לא נכנס בפתע אל הקודש, אלא עובר דרך הכיוור, עוצר, מקדש ידים ורגלים, מכניס את מקומו ומצבו הנפשי אל המצב החדש, ומתוך כך ייגש לעבודה.

זו אולי פעולה פשוטה, אבל היא מספיקה כדי להכניס בלב הכהן העובד, ובלב כל הנמצאים במקדש, את הכבוד והרוממות של המקדש והעבודה בו.

לאחר מכן, מובא בהמשך הפרשה הציווי על שמן המשחה, ועמו שני איסורים:

1	שמות ל"ח- י"ט.	3	שם.
2	ג, מ"ה.	4	לא תעשה פ"ד.

בשר אדם לא יסך".

כאשר ברור שיש רק 'שמן המשחה' אחד, ונמשכים בו רק האנשים שהתורה קבעה שיש למשחם בשמן המשחה, הרי שמעמדם של הנמשכים ברור. אך אם היה מותר לייצר שמן כדוגמת שמן המשחה, ולמשוח בו אנשים נוספים, היה כוהנים טועים לחשוב שהם קיבלו מעמד של כהן משיח, או שהיו עוד אנשים שטוענים שהם אמורים לקבל מעמד של מלך.

העולה מביאוריו של הרמב"ם, שהן מצוות קידוש ידיים ורגלים, והן הדינים של שמן המשחה והקטורת, נועדו ליצור את המעמד המרומם של המקום הקדוש. קידוש הידיים והרגלים מחייבת את הכהן ליצור הבדלה בין פעילותו הרגילה, לבין פעילותו בקודש, והייחודיות של הקטורת ושמן המשחה לא תאפשר טשטוש תחומים לא בתחושת הרגש המיוחד של המפגש עם המקום הקדוש, ולא במחשבה של מי שאינו שייך למדרגה המתאימה, כאילו גם הוא התקדש.

אולי נוכל לראות את אותו רעיון גם בפרשיה הפותחת את הפרשה שלנו, הציווי על נתינת מחצית השקל:

"העשיר לא ירבה, והדל לא ימעיט ממחצית השקל, לתת את תרומת ה' לכפר על נפשתיכם. ולקחת את הכסף הכפורים מאת בני ישראל, ונתת אתו על עבדת אהל מועד, והיה לבני ישראל לזכרון לפני ה' לכפר על נפשתיכם"⁵.

התורה מצווה כל אחד מישראל, מבן עשרים שנה ומעלה, לתת מחצית השקל לכפרה, כאשר כל הכסף שייאסף, יינתן על עבודת אהל מועד. התורה רואה לנכון להדגיש שאין כאן מקום ליוזמות אישיות או למתן הנחות: "העשיר לא ירבה, והדל לא ימעיט". כל אחד נותן את אותו דבר ואת אותה כמות.

ציווי זה עומד בניגוד מוחלט לנאמר בפרשת תרומה:⁶

"וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ויקחו לי

תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. וזאת התרומה אשר תקחו מאיתם, זהב וכסף ונחשת".

בפרשת תרומה אין מגבלות, כל אחד יכול להביא מה שהוא רוצה, וכמה שהוא רוצה.

למה חשוב לתורה, שתהיה גם תרומה 'פתוחה' וגם תרומה 'סגורה'? כתב הרב משה צבי נריה:⁷

"אף על פי שבתרומת המשכן לא היתה יד כולם שווה, אלא כל איש נתן מה שנדבבו לבו, הוצאו האדנים- שהם חלק מבניין המשכן- מכלל הבניין כולו. כשם שבתרומת קרבנות הציבור נתן כל אחד רק מחצית השקל, כך גם לאדני המשכן נתן כל אחד רק מחצית השקל- כדי שתהיה הרגשה כללית: ביסוד המשכן יד כולם שווה!".

התרומה ה'פתוחה' של פרשת תרומה, יוצרת קרבה והזדהות עם המשכן. אני תורם את מה שמתאים לי לתרום- אמנות, מתכת יקרה, עצים. אני יכול להרגיש שהתרומה המיוחדת של נמצאת עכשיו במשכן, היא חלק מהכיוור, מהמנורה, מהמזבח... הרגשת השייכות וההזדהות של כל אחד עם המשכן היא חשובה ביותר, אבל לא ניתן להסתפק בבניית הקומה הזו. היחס אל המשכן חייב להיות מתוך הבנה שאנו עומדים מול מקום השראת השכינה. זהו מקום שיש להתייחס אליו בכבוד ראש, בהכנעה מצידנו, ובמתן הכבוד והרוממות לכבוד השוכן בתוכו. לשם כך, תרומת האדנים, היסוד של המשכן, נעשית בצורה של התבטלות, כאן אין מקום לביטויי אישיות פרטיים. מול גילויי אלוקים בעולם, אין שוע ואין דל.

נעמיד לפנינו את מילותיו של דוד המלך:⁸

"ויאמר דוד אל מיכל: לפני ה' אשר בחר בי מאביך ומכל ביתו לצות אותי לנגיד על עם ישראל, ושיחקתי לפני ה'. ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני, ועם האמהות אשר אמרת, עמם אכבדה".

7 נר למאור עמ' 238.
8 שמואל ב' כ"ב- כ"ג.

5 שמות ל, ט"ו- ט"ז.
6 שם כ"ה, א- ב.